

Investigating and Discovering the Affecting Factors in Positive Parent-Child Interactions: A Qualitative Study

ARTICLE INFO

Article Type

Qualitative Study

Authors

Bahrami A.¹ MSc,
Fatehizade M.*² PhD,
Abedi A.³ PhD,
Dayarian M.M.¹ PhD

How to cite this article

Bahrami A, Fatehizade M, Abedi A, Dayarian M.M. Investigating and Discovering the Affecting Factors in Positive Parent-Child Interactions: A Qualitative Study. Pajouhan Scientific Journal. 2021;19(5):27-35.

¹Department of Counseling, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Khomeinishahr, Iran

²Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

³Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

*Correspondence

Address: Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. Postal Code 81746673441.

Phone: +98 (913) 1004925

Fax: -

mfatehizade@edu.ui.ac.ir

Article History

Received: June 21, 2021

Accepted: July 20, 2021

ePublished: December 21, 2021

ABSTRACT

Aims Positive parent-child interactions promote children's social, cognitive, and emotional skills development. Therefore, the purpose of this study was to investigate the factors affecting parent-child interactions.

Participants & Method The present study was conducted with a qualitative method and inductive approach. Participants were parents (15 people) and specialists (3 people) in Isfahan who were selected by purposive sampling method according to the inclusion criteria. Individuals' experiences were assessed using a semi-structured interview tool. Data were saturated with 18 interviews and coded and analyzed by Atridesterling (2001) thematic analysis method.

Findings In the first stage of coding, 79 basic themes were extracted from the interviews. In the second stage, based on the maximum consistency of the obtained concepts were abstracted 15 organizing themes. In the third stage, 4 themes including positive parenting; authoritative parenting; resilience; environmental diversity were identified as comprehensive themes related to the effective factors in positive parent-child interactions. Data validation was performed by the participants' feedback and independent coders methods. Also, in order to validate the topics, a group of experts (3experts) was used and the criteria for determining the accuracy and robustness of the data were reviewed and approved.

Conclusions The results show that parents' awareness of parenting practices, how to use positive coping strategies, and enrich children by increasing environmental attractiveness, are important and effective factors in improving parent-child interactions. Therefore, it is suggested that these factors be considered in the development of special education programs for parents and children.

Keywords Parent-Child Relationship; Child; Qualitative Research

CITATION LINKS

[1] Theories of developmental ... [2] Psychofunctional symptoms in infants ... [3] Effect of the child directed ... [4] Studying parent-child interaction ... [5] The effectiveness of relationship enhancement ... [6] Dyadic mirror: Everyday second-person live-view ... [7] The beauty of character education on preschool ... [8] Postseparation parenting education ... [9] Dosage matters: The relationship between ... [10] (Baby) talk to me: The social context of infant ... [11] Effectiveness comparison of parent-child ... [12] Factors contributing to parent-child interaction ... [13] The evaluation of efficacy of the positive ... [14] Parent-child interaction therapy for children ... [15] Instruction begins in the home: Relations ... [16] Early childhood development coming ... [17] Assessing executive function in ... [18] Functional family therapy: An ... [19] Effectiveness of Parent-Child Interaction ... [20] Parenting adoptive children: Reflective ... [21] The neural correlates of attachment security ... [22] Thematic networks: An analytic tool ... [23] Thematic analysis and thematic networks ... [24] Effective early childhood care and ... [25] Parent-Child Interaction Therapy with Toddlers ... [26] Perceived parental overprotection and separation ... [27] Parent child interaction therapy (PCIT) ... [28] Gender differences in parenting styles and ... [29] Parent-child and teacher-child relationships ... [30] Parenting efficacy, perceived control over caregiving ... [31] The effectiveness of integrative group training ... [32] Parent-child interactions among ... [33] Exploration, explanation, and parent-child interaction ... [34] Parent-child interaction therapy for disruptive ... [35] Understanding manual-based behavior therapy ... [36] The effects of parent-child interaction and media ...

واکوی و کشف عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک: یک مطالعه کیفی

عاطفه بهرامی MSc

گروه مشاوره، واحد‌خیمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی‌شهر، ایران

مریم فاتحی‌زاده* PhD

گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

احمد عابدی PhD

گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

محمدمسعود دیاریان PhD

گروه مشاوره، واحد‌خیمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی‌شهر، ایران

چکیده

مقدمه: تعاملات مثبت والد-کودک موجب رشد مهارت‌های اجتماعی و تنظیم‌شناختی-هیجانی کودکان را فراهم می‌نماید؛ بنابراین هدف از این پژوهش واکاوی عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک بود.

مشارکت‌کنندگان و روش‌ها: پژوهش حاضر با روش کیفی و رویکرد استقرایی انجام شد. جامعه مورد مطالعه شامل والدین (۱۵ نفر) و متخصصان حوزه کودک و خانواده (۳ نفر) شهر اصفهان بود. مشارکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند و طبق ملاک‌های ورودی انتخاب شدند. تجارب افراد با ابزار مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته مورد بررسی قرار گرفت و داده‌ها با ۱۸ مصاحبه به اشباع رسید. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون آتراید-استرلینگ کدگذاری و تحلیل شد.

یافته‌ها: در مرحله اول کدگذاری، ۷۹ مضمون پایه از متن مصاحبه‌ها استخراج شد. در مرحله دوم بر اساس میزان سنخیت مفاهیم به دست آمده، تعداد ۱۵ مضمون سازمان‌دهنده انتزاع شد. در مرحله سوم ۴ مضمون شامل: فرزندپروری مثبت؛ فرزندپروری مقتدرانه؛ تاب‌آوری؛ تنوع محیطی به‌عنوان مضامین فراگیر مرتبط با عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک شناسایی شدند. اعتبارسنجی داده‌ها با روش بازخورد مشارکت‌کنندگان و روش کدگذاران مستقل صورت گرفت. اعتباریابی مضامین با استفاده از روش گروه‌خبرگان (۳ نفر از متخصصان) انجام شد و معیارهای تعیین‌دقت و استحکام داده‌ها مورد بررسی و تایید قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهد، آگاهی والدین از شیوه‌های فرزندپروری، چگونگی استفاده از راهبردهای مقابله‌ای مثبت و اغنای کودکان با افزایش جذابیت‌های محیطی از عوامل موثر در بهبود تعاملات والد-کودک هستند. از این رو، پیشنهاد می‌شود که این عوامل در تدوین برنامه‌های آموزشی والدگری مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: تعاملات والد-کودک، کودکان پیش‌دبستانی، مطالعه کیفی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۹

*نویسنده مسئول: mfatehizade@edu.ui.ac.ir

مقدمه

خانواده بستر آغاز و شکل‌گیری زندگی آدمی است و رشد مطلوب کودکان، نتیجه ارتباط موثر با والدین است [1]. نقش والدین در تحول روان‌شناختی و رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان غیرقابل انکار است و نقش مهمی در سلامت روانی و عاطفی کودکان ایفا می‌کند [2, 3]. تحقیقات اخیر حاکی از آن است که تعاملات والد-

کودک یکی از مهم‌ترین عوامل موثر از نظر ساختار و عملکرد، بر رشد مغزی کودکان [4]، رشد شناختی و روانی-اجتماعی آنان محسوب می‌شود [5]. از آنجا که این تعاملات حالت دوسویه دارد، توانایی والدین در درک وضعیت روانی کودک نیز بر ابعاد مختلف تعاملات والدین و فرزندان نقش تاثیرگذاری ایفا می‌کند؛ به‌طوری که استرس والدین را کاهش می‌دهد، رشد شناختی کودک را تقویت نموده و به موجب آن والدین می‌توانند احساسات فرزندان خود را درک کنند، رفتارهای کودکان را استدلال نمایند و نگرش مثبت‌تری نسبت به نقش فرزندپروری خود بیابند [6]. علاوه بر این، پژوهشگران معتقدند که روابط والدین و کودکان در دوران اولیه رشد از عوامل موثر در رشد شخصیت یکپارچه در کودکان است [7] و منجر به پیشرفت‌های فردی و شخصیتی آنان در دوران بزرگسالی می‌شود؛ زیرا تجربیات کودکان در تعامل با والدین، طرحواره‌ها و کلیشه‌هایی در تعاملات کلامی و اجتماعی آنها با همسالان در آینده را شکل می‌دهد. همچنین تعاملات والد-کودک منجر به درونی‌شدن فرآیندهای شناختی می‌شود که برای اولین بار در بستر همان تعاملات اجتماعی اولیه با والدین به دست آمده است [8].

بخش قابل توجهی از تحقیقات [11-7, 5, 2, 3]، بر اهمیت تعاملات والدین و فرزندان در سال‌های اولیه زندگی کودکان و پیامدهای مثبت شناختی و عاطفی در آنان تایید می‌کند. پژوهش لائوند و همکاران [12] نیز نشان می‌دهد که افزایش تعامل مادر و کودک در دوران اولیه کودکی با رفتار او در دوره‌های بعدی از زندگی ارتباط مثبت دارد و تعاملات مطلوب مادر و کودک و سبک فرزندپروری مقتدرانه، منجر به بهبود رفتارهای کودکان در سنین پیش از دبستان می‌شود.

از آنجایی که تعاملات والد-کودک شامل ترکیبی از کنش و واکنش‌هاست که در قالب رفتارها، هیجانات و انتظارات منحصره‌فرد در بین والدین و فرزندان وجود دارد؛ کیفیت تعامل والد-کودک به نحوه برقراری ارتباط، نگرش نسبت به کودکان و ایجاد یک جو عاطفی توسط والدین بستگی دارد [13]. علاوه بر این، پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهند که تعاملات والد-کودک می‌تواند داربست و چهارچوبی را برای کاهش اختلالات رفتاری و تقویت عملکردهای اجرایی [14]، یادگیری خود‌نظم‌جویی و رشد فراشناخت باشد [15] و ارتقای توانایی‌های شناختی و اجتماعی کودکان را به دنبال داشته باشد [10].

بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد که توجه به دوران پیش از دبستان، یک سرمایه‌گذاری ارزشمند و یکی از عوامل مهم تعیین‌کننده در موفقیت آینده کودکان خواهد بود؛ زیرا کودکی اولیه، دوره تعامل میان فرآیندهای تکاملی و رشدی است [16]. مهارت‌های شناختی، توانایی‌های کلامی، مهارت‌های اجتماعی و حرکتی مبانی یادگیری هستند که در طول دوره پیش از دبستان به سرعت دگرگون می‌شود و در صورت دستیابی به آن، به شایستگی هیجانی و موفقیت‌های اجتماعی نائل می‌شوند [17]. تعاملات کارآمد والدین و کودکان در دوران کودکی، مولفه پیش‌بینی‌کننده وضعیت روانی، نحوه برقراری

مطالعه، همچون پژوهش‌های کمی متصور نیست، روش نمونه‌گیری به‌صورت نظری و با روش هدفمند انجام شد. بدین منظور، منابع اطلاعاتی از میان متخصصان و والدین انتخاب شدند تا بتوانند بیشترین اطلاعات را به‌منظور پاسخ به سؤال تحقیق ارائه دهند. برای پوشش وسیع حیطه اطلاعاتی مورد نظر با حداکثر سطوح ممکن، معیارهای تنوع در سن؛ تعداد فرزندان؛ میزان تحصیلات و شغل والدین نیز مد نظر قرار گرفت. ملاک‌های ورود به پژوهش نیز شامل: (۱) تنها والدینی در مصاحبه مشارکت نمایند که کودکان در سنین ۴ تا ۶ سال داشته باشند؛ (۲) افراد به بیان مسائل خانوادگی مرتبط با کودک خود تمایل داشته باشند، بود. عدم علاقه به همکاری نیز به‌عنوان ملاک خروج از پژوهش در نظر گرفته شد. پژوهش حاضر با ابزار مصاحبه فردی و نیمه‌ساختاریافته انجام شد و تجارب مصاحبه‌شوندگان به‌طور کامل مورد بررسی قرار گرفت. مصاحبه‌ها با سئوالات اولیه درباره اطلاعات فردی و کیفیت ارتباط والد-کودک آغاز و به‌منظور رفع ابهامات و عمق‌بخشیدن به پاسخ‌ها، بر اساس پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان سئوالات کاوشی، پیگیری‌کننده پرسیده شد. مصاحبه‌ها با هماهنگی قبلی و در مکانی مناسب انجام شد؛ به‌طوری که مشارکت‌کنندگان بتوانند با آرامش، تجارب خود را بیان نمایند که برحسب تمایل شرکت‌کنندگان، ۲۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید. به‌منظور کفایت حجم نمونه، معیار اشباع‌پذیری به‌کار گرفته شد و داده‌ها با ۱۸ مصاحبه به اشباع رسید. متن مصاحبه با رضایت شرکت‌کنندگان ضبط و سپس تایپ و کدگذاری شد.

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون [22] انجام شد. تحلیل مضمون ابزار تحقیقاتی منعطف و مفید برای تحلیل حجم زیادی از داده‌هاست و به‌عنوان یکی از روش‌های بنیادی در تحلیل کیفی در نظر گرفته می‌شود [23]. بدین منظور ابتدا متن مصاحبه‌ها به‌صورت خطبه‌خط مورد بررسی قرار گرفت و مرحله اول شامل کدگذاری مضامین پایه بود که مولفه‌های مرتبط با تعاملات والد-کودک استخراج شدند. در مرحله دوم، مضامین پایه بر اساس مقوله‌های معنایی کدگذاری شد و مضامین سازمان‌دهنده به‌دست آمد. در مرحله سوم، مضامین سازمان‌دهنده بر اساس تعاملات مثبت والد-کودک سازماندهی شد و مضامین فراگیر حاصل شدند و شبکه مضامین تشکیل شد. در تحلیل مضمون، علی‌رغم اینکه تمامی مراحل با تحلیل و تفسیر همراه است، اما در هر مرحله از تحلیل، سطح بالاتری از انتزاع به‌دست می‌آید [22]. اعتبارسنجی داده‌ها با روش خودبازبینی محقق و قابل اعتمادبودن (کدگذاران مستقل)، توسط چهار پژوهشگر (اعضای کمیته رساله) و روش دریافت بازخورد از مشارکت‌کنندگان انجام شد. پژوهشگران در راستای دستیابی به دقت، استحکام و اطمینان از مقبولیت شبکه مضامین، به‌صورت رفت و برگشتی و بازنگری مکرر داده‌ها را تحلیل نمودند. سپس در اختیار ۳ نفر دیگر از متخصصان فعال در حوزه کودک و خانواده قرار گرفت تا صلاحیت و انطباق یافته‌ها بررسی شود. کارشناسان مضامین هر طبقه را به‌عنوان مفهوم مرتبط با

ارتباط با همسالان و بزرگسالان، رشد شناختی و موفقیت‌های تحصیلی کودکان در سال‌های آتی تلقی می‌شود؛ بنابراین والدین در ایجاد کارکرد سالم رابطه به‌ویژه در سال‌های اولیه که کودکان در حال الگوبرداری و همسان‌سازی با والدین هستند، نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای دارند و از آنجایی که خانواده به‌عنوان مرکز و هسته اصلی مراقبت از کودک به‌شمار می‌رود، موفقیت در ایجاد تغییرات در ساختار تعاملات خانواده یکی از پیچیده‌ترین چالش‌هایی است که متخصصان با آن روبرو هستند [18].

بررسی‌های اخیر نشان داده است که کیفیت ارتباط والدین با فرزندان ارتباط نزدیکی با رفتارهای فرزندان و سازگاری روانی آنها دارد. هر اندازه میزان تعارض والدین و فرزندان بیشتر باشد، میزان هیجانات منفی و مشکلات رفتاری در فرزندان بیشتر می‌شود، به‌طوری که تعامل مثبت بین مادر و کودک علاوه بر شکل‌دهی دلبستگی ایمن در فرزندان، می‌تواند از بروز بسیاری از آسیب‌های روان‌شناختی، تحولی، هیجانی و اجتماعی کودک پیشگیری نماید [19]. از طرفی به هر میزان که تعامل والدین با فرزندان از کیفیت مطلوب‌تری برخوردار باشد، می‌توان انتظار رفتار و هیجانات بهنجار را از کودکان داشت [20]. بر این اساس تجربه ارتباطی گرم، صمیمی و مداوم با مادر یا جانشین دایم او، برای تضمین سلامت روان کودک، ضروری به‌نظر می‌رسد. بر همین اساس، بسیاری از اختلالات شخصیت و اشکال روان‌آزردگی‌ها ناشی از محرومیت کودک از مراقبت مادرانه، عدم ثبات رابطه والد-فرزندی یا غفلت از کودک در سن دلبستگی است که این امر فرآیند تحولی کودک را با آسیب مواجه می‌نماید [21].

تحقیقات نشان می‌دهند که تعاملات نامناسب والد-فرزند فرآیند رشد کودک را در معرض خطر قرار داده و کودکان را مستعد بروز مشکلات هیجانی و رفتاری نماید. با توجه به پیامدهای فراوان وجود مشکل در رابطه والد-کودک بر ابعاد روابط با دیگران و کیفیت زندگی اعضای خانواده و به‌منظور پیشگیری از سایر مشکلاتی که ممکن است در آینده گریبان‌گیر کودکان و خانواده شود، بهبود رابطه والد-کودک باید در اولویت برنامه‌های پرورشی جامعه قرار گیرد؛ بنابراین در گام اول ضروری به‌نظر می‌رسد که ابتدا به شناسایی عوامل موثر در زمینه تعاملات والد-کودک و محیط پرورشی آنان پرداخته شود. سپس برای ایجاد مداخلات و برنامه‌های پرورشی متناسب اقدام شود. بر اساس بررسی‌های محقق، در ایران هیچ پژوهشی با استفاده از روش کیفی و به صورت عمیق به بررسی عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک نپرداخته است. لذا پژوهش حاضر با هدف واکاوی و کشف عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک، به‌صورت یک مطالعه کیفی انجام شد.

مشارکت‌کنندگان و روش‌ها

این پژوهش با روش کیفی و رویکرد استقرایی انجام شد که شامل والدین (۱۵ نفر) و متخصصان حوزه کودک و خانواده (۳ نفر) در شهر اصفهان بود. با توجه به اینکه در پژوهش‌های کیفی جمعیت مورد

۱. فرزندپروری مثبت، شامل ۵ مضمون سازمان‌دهنده: آگاهی از مراحل رشدی کودک؛ پاسخگویی و حمایت‌گری؛ عطف و صمیمیت؛ مدیریت احساسات والدین؛ تنظیم هیجانات کودک و ۲۷ مضمون پایه است. نمونه‌ای از صحبت‌های مشارکت‌کنندگان به شرح زیر بیان می‌شود:

«به من دلبستگی زیادی دارد ولی بعضی وقت‌ها می‌گه بذار کاری رو خودم بکنم. میدونم که بخاطر سنش هست و می‌خواد مستقل بشه. بچم همیشه برام در اولویته، همیشه به خواسته‌ها و نیازهای کودکم توجه دارم، مثلاً می‌گه دفتر رنگ‌آمیزی برابم بخر. توی بغلم که می‌خوابه واقعاً آرامش داره، منم در کنار کودکم، حالم خیلی خوبه. وقتی خراب‌کاری می‌کنه چیزی نمی‌گم که غصه بخوره، باهاش در مورد کار نادرستش حرف می‌زنم. وقتی خیلی گریه می‌کنه، سعی می‌کنم تعادل رو حفظ کنم و واکنش نشان ندم.»

۲. فرزندپروری مقتدرانه، ۳ مضمون سازمان‌دهنده آن شامل: اهمیت نقش الگویی والدین، آگاهی والدین از شیوه‌های تغییر و اصلاح رفتار، متناسب‌سازی انتظارات والدین از کودک و ۲۶ مضمون پایه را در برمی‌گیرد که به برخی از صحبت‌های مشارکت‌کنندگان اشاره می‌شود:

«سعی می‌کنم رفتار خوبی داشته باشم تا دخترم هم ناخودآگاه یاد بگیره، من و همسر با احترام بهش گوش میدیم. اگه بچه‌ها با هم دعواشون بشه، باهاشون حرف می‌زنم و میگم که این کار نادرسته، اگه بریز و بیاش کنه، میگم خودت می‌تونی اتاقتو مرتب کنی. از حرف‌هایی که موقع بازی با عروسک‌هاش می‌زنه، می‌فهمم چه چیزایی دوست داره یا آرزوهاش چیه، بعضی مواقع بهش میگم اشکالی نداره انجام بده یاد می‌گیری یا کمکش می‌کنم تا یاد بگیره، هیچ‌وقت بهش نمی‌گم مثل بقیه بچه‌ها حرف بز.»

۳. تاب‌آوری، شامل ۵ مضمون سازمان‌دهنده: مقابله مثبت با مشکلات پیش‌بینی‌نشده، رضایت از زندگی، روابط مثبت در خانواده، پذیرش نقش والدگری مثبت، توجه والدین به توانمندی‌ها و علایق کودک و ۱۹ مضمون پایه است که برخی از صحبت‌های والدین عبارتند از:

«نمیشه گفت تو خونه هیچ مشکلی نداریم، بالاخره بحث‌هایی پیش میاد اما طبیعیه و همه سعی می‌کنیم حل کنیم، بالاخره بچه بریز و بیاش داره، گریه داره، بچه باید بچگی کنه. فرزندم با من خیلی مهربان است، به حرف‌های من اعتماد میکنه. بچم باعث شد تا زندگی‌مون نسبت به قبل گرم‌تر بشه، از زندگی‌م راضیم و شوهرم همیشه هوامو داره. در قبال فرزندم احساس تعهد و مسئولیت‌پذیری دارم، دوست دارم بیشتر وقتا کارم به نحو احسن انجام بشه. بهش می‌گم بیا نقاشی کنیم، می‌گه نه بیا خمیربازی کنیم یا با کاغذ و مقواها چیز بسازیم.»

۴. تنوع محیطی که ۲ مضمون سازمان‌دهنده آن عبارتست از: بازی‌های مشارکتی-تعاملی، بهره‌گیری موثر از ابزارهای الکترونیکی و همچنین ۷ مضمون پایه را دارا است که چند نمونه از صحبت‌های مشارکت‌کنندگان شامل موارد زیر است:

تعاملات موثر در والدین و کودکان سنین پیش از دبستان تأیید کردند و با معیار توافق ارزیابان، اعتبار یافته‌ها حاصل شد. به اعتقاد کینگ و همکاران^[23] استفاده از کدگذاران مستقل و گروه‌خبرگان، فرآیندی رایج برای ارزیابی و کنترل کیفیت تحلیل‌های مضمون است که مشابه محاسبه آماری قابلیت اطمینان درونی در پژوهش‌های کمی است. ملاحظات اخلاقی در این پژوهش رعایت شده است و مصاحبه‌ها با کسب اجازه و رضایت مصاحبه‌شوندگان ضبط شد. همچنین به افراد اطمینان داده شد که نام و اطلاعات آنان محرمانه خواهد ماند.

یافته‌ها

دامنه سنی والدین مشارکت‌کننده در این پژوهش بین ۲۸ تا ۴۷ سال و میزان تحصیلات از دیپلم تا فوق لیسانس بود (جدول ۱). همچنین گروه دوم مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۳ نفر از متخصصین حوزه روان‌شناسی کودک و خانواده (دانشیار و جزو هیئت علمی دانشگاه) هستند که ۲ نفر دکترای روان‌شناسی و مشاوره و یک نفر آنها دکترای روان‌شناسی داشت.

جدول ۱) اطلاعات جمعیت‌شناختی والدین مشارکت‌کننده در پژوهش

ردیف	سن	والد تحصیلات	والد شغل	والد ترتیب تولد کودک	فرزندان خانواده
۱	۳۶	دیپلم	خانه‌دار	فرزند دوم	۳
۲	۴۱	دیپلم	خانه‌دار	فرزند سوم	۳
۳	۳۸	فوق‌دیپلم	خانه‌دار	فرزند دوم	۲
۴	۲۶	لیسانس	خانه‌دار	تک‌فرزند	۱
۵	۳۱	لیسانس	کارمند	تک‌فرزند	۱
۶	۳۱	لیسانس	خانه‌دار	فرزند اول	۲
۷	۴۳	لیسانس	فرهنگی	فرزند دوم	۳
۸	۳۶	لیسانس	فرهنگی	فرزند اول	۲
۹	۴۷	لیسانس	فرهنگی	فرزند دوم	۲
۱۰	۳۲	لیسانس	خانه‌دار	فرزند اول	۲
۱۱	۲۸	لیسانس	خانه‌دار	تک‌فرزند	۱
۱۲	۳۲	فوق لیسانس	کارمند	فرزند اول	۲
۱۳	۳۴	فوق لیسانس	کارمند	فرزند دوم	۲
۱۴	۳۵	فوق لیسانس	فرهنگی	فرزند دوم	۲
۱۵	۲۹	فوق لیسانس	کارمند	تک‌فرزند	۱

ترسیم شبکه مضامین مرتبط با تعاملات موثر والد-کودک، بخش مهمی از اهداف این پژوهش بود. شبکه مضامین یکی از روش‌های تحلیلی مناسب است و معمولاً در تحقیقاتی به‌کار می‌رود که تعداد داده‌های آن زیاد باشد. پس از کدگذاری و تحلیل مصاحبه‌ها ۷۹ مضمون پایه؛ ۱۵ مضمون سازمان‌دهنده و ۴ مضمون فراگیر مرتبط با عوامل موثر در ارتباط مثبت والد-کودک شناسایی شدند که در جدول ۲ آمده است.

نتایج جدول ۲ مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر مرتبط با عوامل موثر در ارتباط مثبت والد-کودک را نشان می‌دهد که به شرح زیر بیان می‌شود:

«کاردرستی درست می‌کنیم، لگوسازی، نقاشی می‌کشیم. با باباش
 خیلی بازی می‌کنه، تو بازی بهش میگم من الان تو خونه تنهام،
 بازی‌گو به چی نباید دست بزئم؟ با هم کارتون تماشا می‌کنیم یا
 بازی‌های موبایل می‌دیم، با پدرش پلی‌استیشن بازی می‌کنند.»

جدول ۲) شبکه مضامین حاصل از مصاحبه‌ها

مضامین تفراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
فرزندپروری مثبت	آگاهی از مراحل رشدی کودک	تغییر نگرش والدین نسبت به کنجاوی‌های کودک در این سن؛ تقویت روحیه جست‌وجوگری و اکتشاف در کودک؛ آگاهی مادر از عوامل موثر بر رفتار کودک (تغذیه، خواب و غیره)؛ هوشیاری والدین نسبت به نیازهای فیزیولوژیکی کودک؛ آشنایی از مراحل رشد طبیعی کودک و تغییرات هر دوره؛ انتظارات همسو با رشد و متناسب با سن کودک؛ توجه به علل بروز تغییرات در رفتار کودک؛ استفاده از نظم و انضباط متناسب با سطح رشدی کودک.
	پاسخگویی و حمایت‌گری	مساعادت کودک در مستقل‌شدن و عدم وابستگی؛ یاری کودک در درک شرایط و کنارآمدن با آن؛ برانگیختن و تشویق کودک به یادگیری بیشتر؛ حمایت و ایجاد فرصت تجربه‌آموزی و کسب مهارت به کودک؛ متعهدبودن به رفع نیازهای رشدی، عاطفی و اجتماعی فرزندان؛ میزان پاسخگویی والدین و ایجاد احساس امنیت در کودک؛ نوع پاسخگویی به نیازهای فرزندان (تعویق یا تعجیل در پاسخدهی)
	عظوفت و صمیمیت	اجتناب از رفتارهای خصومت‌آمیز (حسادت-رقابت) در افراد خانواده؛ اجتناب از خشونت و پرخاشگری فیزیکی یا کلامی؛ عدم تحقیر (کلامی-غیرکلامی) کودک
	مدیریت احساسات والدین	بروز احساسات و عواطف مثبت والدین؛ شناسایی و توجه به احساسات کودک؛ انعکاس احساسات و بازخوردهای عاطفی به کودک؛ اجتناب از تبعیض جنسیتی در حمایت از کودک (حمایت عاطفی پدر از فرزند دختر و مادر از فرزند پسر)؛ نوع عکس‌العمل والدین به ترس‌ها و احساسات کودک
	تنظیم هیجانات کودک	تمایل کودک به بیان مشکلات و احساسات خود با والدین؛ کمک‌طلبی کودک از والدین؛ آزادی و اختیار کودک در ابراز هیجانات و اظهار نظر در گفت‌وگوهای خانوادگی؛ نحوه ابراز احساسات کودک
فرزندپروری مقتدرانه	اهمیت نقش الگویی والدین	شخصیت والدین (درون‌نگر-برونگرا)؛ طرز تفکر و عادت‌های رفتاری والدین (منعطف، آرام، خشن، بی‌حوصله) با فرزندان؛ تاثیر رفتار والدین بر رفتار کودک (وابسته-مستقل)؛ عدم وجود مشکلات روان‌شناختی و خلقی در والدین (اضطراب/افسردگی/آزارگری)؛ میزان دل‌بستگی والدین به خانواده خودشان بر رفتار با کودک
	آگاهی والدین از شیوه‌های تغییر اصلاح رفتار	پذیرش و درک والدین از سوی فرزند؛ آگاهی و آشنایی والدین با سبک‌های فرزندپروری؛ تفسیر والدین از رفتارهای کودک؛ توجه به نیازهای روانی و عدم نادیده‌گرفتن کودک؛ نوع برخورد والدین با کودک در موقعیت‌های مختلف؛ اجتناب از کنترل و محدودکردن بیش از حد کودک؛ عدم تهدید به طرد کودک؛ تناسب انتظارات و سختگیری والدین با سن کودک؛ عدم سهل‌گیری و آزادی بیش از حد کودک؛ اجتناب از فرزندسالاری و اطاعت والدین از خواسته‌های کودک؛ تعادل در رفتار با کودک و عدم تناقض در انتظارات؛ مطیع‌سازی فرزند به دور از اجبار و تحمیل؛ تشویق و تقویت به موقع؛ برداشت مثبت والدین از رفتارهای کودک؛ پیش‌بینی والدین از رفتار کودک در موقعیت‌های خاص
	متناسب‌سازی انتظارات والدین از کودک	شکیبایی والدین و درک دنیای کودک؛ اجتناب از مقایسه رفتارها و رشد کودک خود با دیگران؛ افزایش تحمل و پذیرش تدریجی‌بودن یادگیری کودک؛ مقبولیت و پذیرش همه‌جانبه کودک؛ بردباری والدین در مقابل مشکلات رفتاری و عدم طرد کودک؛ انعطاف‌پذیری والدین در به کرسی‌نشاندن دستورات خود
تاب‌آوری	مقابله مثبت با مشکلات پیش‌بینی نشده رضایت از زندگی	مقاومت در برابر فشار مشکلات اقتصادی و تنگناهای مالی در تامین امور خانه؛ ممانعت از تاثیرگذاری مشکلات اقتصادی بر خلقیات افراد خانواده؛ وضعیت تندرستی یا عدم وجود بیماری در والدین و فرزندان کاهش دخالت‌های اطرافیان در روش فرزندپروری والدین؛ رضایت والدین از زندگی زناشویی؛ کاهش تنش و نزاع در محیط خانواده
	روابط مثبت در خانواده	ثبات و پایداری در رفتار والدین؛ ارتباطات صلح‌جویانه افراد خانواده با دیگران؛ همسویی و هماهنگی والدین در رفتار با کودک؛ همکاری والدین با یکدیگر در کلیه امور خانواده؛ مسئولیت‌پذیری والدین؛ فداکاری والدین و گذشتن از خواسته‌های خود به‌خاطر فرزندان
	پذیرش نقش والدگری مثبت	نگرش والدین نسبت به نقش والدگری خود؛ میزان مسئولیت‌پذیری والدین در مقابل نقش والدگری خود؛ افزایش مهرورزی و محبت والدین به کودک؛ لحن گفت‌وگوی مثبت و سرشار از عاطفه والدین
	توجه والدین به توانمندی‌ها و علائق کودک	درنظرگرفتن توانایی‌ها و علائق فرزندان؛ کاهش آرمانگرایی و ایدئال‌گرایی والدین نسبت به آینده کودک؛ اجتناب از تحمیل آرزوها و علایق برآورده‌نشده خود در مورد کودک
تنوع محیطی	بازی‌های مشارکتی-تعاملی	مشارکت در فعالیت‌های مربوط به کودک (مانند فعالیت‌های مربوط به مهد کودک)؛ مهارت والدین در بازی آگاهی والدین از اهمیت بازی در رشد کودک؛ فراهم کردن محیط جذاب در خانواده
	بهره‌گیری موثر از ابزارهای الکترونیکی	استفاده قانونمند کودکان از وسایل الکترونیکی (موبایل/تبلت/تلویزیون)؛ پیشگیری از مشاجرات والد-کودک در مورد استفاده از وسایل الکترونیکی (تلویزیون/کامپیوتر)؛ همراهی والدین با کودک در استفاده از نرم‌افزارهای الکترونیکی (تماشای کارتون و انیمیشن)

پژوهش حاضر با استفاده از روش کیفی و به صورت عمیق به واکاوی و کشف عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک پرداخته است. یافته‌ها حاکی از آن است که پس از تحلیل داده‌ها، ۴ مضمون فراگیر شامل فرزندپروری مثبت؛ فرزندپروری مقتدرانه؛ تاب‌آوری و تنوع محیطی از جمله عوامل موثر در تعاملات مثبت والد-کودک هستند که با استفاده از پژوهش‌های مرتبط به هر مضمون به تحلیل یافته‌ها پرداخته می‌شود و مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند.

اولین مضمون فراگیر فرزندپروری مثبت است که بر اساس مضامین سازمان‌دهنده، توجه به مراحل رشدی کودک در این سبک از فرزندپروری حائز اهمیت است. در تبیین این یافته ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که کودکی اولیه، دوره تعامل میان فرآیندهای تکاملی و رشدی است و در این دوره نقش تجربه‌اندوزی برجسته می‌شود [16]. از آنجایی که مهارت‌های شناختی، توانایی‌های کلامی، مهارت‌های اجتماعی و حرکتی مبانی یادگیری هستند که در سنین پیش از دبستان به سرعت دگرگون می‌شود، کودکان برای مقابله با چالش‌های روزمره به ارتقای این مهارت‌های پایه نیاز دارند [24]. همچنین در تبیین مضامین سازمان‌دهنده دیگر نظیر پاسخگویی و حمایت‌گری، عطوفت و صمیمیت می‌توان بیان نمود که در این دوران تعاملات والد-کودک در اثر عوامل متعددی از قبیل نگرش و میزان پذیرش والدین، نحوه رفتار، احساس شایستگی اجتماعی و خویش‌نمایی، میزان دانش و مهارت والدگری، اعتماد به نفس و خوش‌فکری والدین در ایجاد محیط تربیتی با حداقل تعارض، کیفیت روابط والد کودک شکل می‌گیرد. نتایج پژوهش کوهپهوف و همکاران [25] نیز نشان داد که مادرانی که مهارت‌های مثبت والدگری، افزایش رفتارهای عاطفی و عدم تعارض در رفتار را در خود تقویت کردند، نسبت به مادران دیگر در تعاملات مثبت با فرزندان خود موفق‌تر عمل می‌کنند. همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که هیجانات و احساسات والد-کودک و نحوه ابراز آن نیز از عوامل فرعی موثر در تعاملات مثبت والد-کودک است. والدین با استفاده از آموزش رویکردهای فرزندپروری مثبت می‌توانند افکار و احساسات کودکان را درگیر کنند و با گوش‌دادن به نظرات کودکان، برای ارتقای شخصیت و استدلال اخلاقی کودکان گام بردارند؛ بنابراین تعامل مناسب کودک با والدین، یکی از عوامل تعیین‌کننده در تحول رشدی کودک و سلامت روانی او در بزرگسالی است و تعامل نامناسب آنان در طول دوران تحول به ایجاد مشکلات ارتباطی و در نهایت آسیب‌پذیری کودکان در برابر اختلال‌هایی نظیر اضطراب، مشکلات رفتاری، آسیب‌شناسی روانی منجر خواهد شد [26]. تحقیقات حاکی از آن است که تعاملات مثبت والدین و کودکان بر رشد مهارت‌های شناختی و اجتماعی کودکان تاثیرگذار است و بهبود کیفیت تعامل والد کودک با تغییرات مثبت الگوهای تعاملی برای جلوگیری از مشکلات و تقویت شیوه‌های فرزندپروری و افزایش اعتماد به نفس والدین امری مهم و اساسی است [27]. همچنین پذیرش، دادن فرصت انتخاب و حمایت از کودکان نقش مهم و

تعیین‌کننده‌ای در خودکارآمدی کودک دارد. پژوهشگران معتقدند که ویژگی‌های شخصیتی مطلوب در کودکان و ارتباطات آنان با همسالانشان در آینده با میزان امنیت در روابط والد-کودک همبستگی دارد [28]؛ زیرا الگوهایی قابل اعتماد و حمایتگر از مراقبان را در ذهن کودک ترسیم می‌کند و کودک، خود را شایسته عشق والدین می‌داند [29]؛ بنابراین برنامه‌های آموزشی والدین باید شامل آموزش نحوه برقراری ارتباطات عاطفی با فرزندان، مهارت‌های تعامل مثبت بین والدین و فرزند، آموزش مهارت در مورد نظم و انضباط و انعطاف‌پذیری و فراهم‌آوردن فرصتی برای والدین برای تمرین و کسب مهارت‌های جدید با کودکان باشد [9]. نتایج پژوهشی [30] نشان داد که والدینی که از آموزش شیوه‌های فرزندپروری مناسب و مثبت استفاده می‌کردند، از خودکارآمدی بالاتری برخوردار بودند، کمتر قواعد سختگیرانه وضع می‌نمودند و رفتارهای صمیمانه‌تری نسبت به فرزندانشان بروز می‌دهند. نتایج پژوهش معصومی و همکاران [31] نشان داد که تلفیق رویکرد فرزندپروری مثبت و رفتاردرمانی به‌طور معناداری بر بهبود ارتباط مادر و کودک اثربخش بوده است. درک و هوشیاری والدین نسبت به نیازهای کودک، پاسخگو و متعهدبودن به نیازهای رشدی، عاطفی و اجتماعی فرزندان و نیز ابراز احساسات و عواطف مثبت والدین و سرشارنمودن کودک از نیاز به امنیت، همگی می‌توانند در تعاملات موثر والد کودک نقش بسزایی داشته و ساختاری فرزندپروری به شیوه مثبت را در خانواده ترویج دهد.

دومین یافته این پژوهش، مضمون فراگیر فرزندپروری مقتدرانه است. صاحب‌نظران، خانواده را به‌عنوان مهره اصلی تضمین سلامت و آسایش کودکان می‌دانند و معتقدند موفقیت در ایجاد تغییرات در ساختار خانواده یکی از پیچیده‌ترین چالش‌هایی است که متخصصان با آن روبرو هستند [18]. بر این اساس، آموزش و تاکید بر نقش والدین برای برطرف‌نمودن اختلالات رفتاری و روان‌پزشکی کودکان و نوجوان در خط اول آموزش‌های روان‌شناختی قرار گرفته است. یافته‌ها به نقش الگویی والدین در کاهش مشکلات رفتاری و اختلالات روان‌شناختی کودکان اشاره دارد که در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد کودکان از طریق الگوسازی از والدین مهارت‌های اجتماعی-شناختی را ارتقا داده و این مهارت‌ها را در تعاملات بعدی با دیگران (مانند مربیان و دوستان) به کار می‌گیرند و این امر موجب شکل‌گیری رفتارهای مطلوب در کودک می‌شود. والدینی که در تعاملات خود با کودکان، گرم و راهنما هستند، الگوهای سازگارانه‌ای را برای کودکان فراهم می‌کنند. در چنین تعاملات مثبتی، کودکان می‌توانند مهارت‌های جدید اجتماعی و شناختی را در زمینه منظم و معنی‌دار بیاموزند و در تعامل با همسالان و مربیان خود تمرین کنند. نتایج پژوهشی [29] نیز به این نکته اشاره دارد که نوع تعاملات مادر-کودک به‌طور معنی‌داری با نوع رفتار کودک با مربیان و همسالان خود و صلاحیت اجتماعی کودکان سنین پیش از دبستان ارتباط دارد؛ چراکه شایستگی‌های رفتاری کودکان تحت تاثیر الگوپذیری از والدین و نیز روابط با مربیان باشد. بدین نحو کودکان آموخته‌های خود را در آینده به کلاس درس و روابط با همسالان نیز

می‌شود[17] و کودکان خردسال از طریق گفت‌وگو و فعالیت و بازی در محیط خانواده، دانش و بسیاری از مهارت‌های زندگی را می‌آموزند[33]. می و همکاران[7] معتقدند که برای راهنمایی کودکان پیش‌دبستانی در شناخت مهارت‌های اولیه، بهتر است، والدین محیطی را ایجاد کنند تا کودکان بتوانند ارزش‌هایی را که بر اساس شخصیت مطلوب پایه‌گذاری می‌شود بیاموزند، به آن افتخار کنند و این مهارت‌ها را به حیطه عمل و کسب تجربه وارد نمایند. محققین¹⁹ [15, 32] معتقدند برنامه‌های آموزشی والدین به‌عنوان تعهدی برای ایجاد شادمانی و آسایش در کودکان شناخته می‌شود و ایجاد محیطی منعطف و آرامبخش و فراهم‌کردن محیط آموزشی غیررسمی در خانواده، باعث علاقه‌مندی، کسب مهارت حل مساله و رفتار هدفمند در کودک می‌شود؛ همچنین نظارت کودک، توسط والدین در کنار بازی باعث ایجاد تعامل دلپذیر می‌شود و نیز فرصتی است تا والدین بتوانند رفتارهای مثبت کودک را تقویت کرده و احساس صمیمیت و دوستی در روابط آنان حاصل می‌شود. باگنر و آبیگر[34] نیز بر تعامل مثبت والدین با فرزندان هنگام بازی به روشی تأییدآمیز و بدون انتقاد منفی تأکید می‌کنند. پژوهش‌هایی¹⁷ [35, 36] به تاثیر قدرتمند روابط والد-کودک در حین بازی بر رشد توانایی‌های اجتماعی کودکان در سال‌های اولیه زندگی اشاره نمودند؛ بنابراین والدین با فراهم‌نمودن تجربیات غنی بازی، رشد شناختی در کودکان را تقویت می‌کنند. همچنین هدایت کودکان توسط والدین در مرحله وابستگی و درگیرکردن فرزندان خود در بازی، تجربه بازی را غنی می‌سازند و رشد شناختی اولیه در کودکان به حد زیادی تقویت می‌شود. در نتیجه منجر به کسب استقلال خواهد شد و محدودکردن رفتارهای کودکان، با کندی در رشد شناختی و اجتماعی او همراه خواهد بود.

از جمله نقاط قوت پژوهش حاضر این است که توانسته با استفاده از روش کیفی، به بررسی عمیق عوامل موثر در تعاملات والد-کودک بپردازد و توجه پژوهشگران آینده را به‌طور صریح و روشن به مولفه‌های آگاهی والدین از شیوه‌های برخورد و تعامل با کودکان سنین‌پیش از دبستان، سبک‌های فرزندپروری، به‌کارگیری راهبردهای مقابله‌ای و افزایش جذابیت‌های محیطی و نقش موثر آن در بهبود تعاملات والد-کودک جلب نماید.

از جمله محدودیت‌های پژوهش کیفی، طولانی شدن فرآیند پژوهش به دلیل اختصاص زمان زیاد برای انجام مصاحبه‌های فردی و گردآوری، تحلیل و بررسی داده‌ها و نیز اعتباریابی آن توسط متخصصین است. از این رو، به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود در این زمینه بپردازند. همچنین به متخصصان و مراکز روان‌شناختی پیشنهاد می‌شود در راستای طراحی پروتکل‌های مداخله‌ای و مراکز پیش‌دبستانی در تدوین برنامه‌های آموزش والدگری، مولفه‌های حاصل از این مطالعه را مدنظر قرار دهند و برای آگاهی والدین و بهبود تعاملات والد-کودک به تدوین برنامه‌های آموزشی ویژه اقدام شود.

منتقل می‌نمایند. علاوه بر این، یافته‌ها به مضمون سازمان‌دهنده آگاهی والدین از شیوه‌های تغییر و اصلاح رفتار اشاره دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که پدر و مادر کودکانی که دارای رفتار ناسازگارانه هستند، دستورات بیش از حد صادر می‌کنند که این امر به نوبه خود باعث افزایش ناسازگاری کودک می‌شود[32]. در تعاملات مثبت والد-کودک به وسیله تشویق، ثبات در رفتار والدین و تکنیک‌های انطباقی غیرخسونت‌آمیز چرخه رفتارهای نامطلوب کودک شکسته می‌شود. سبک‌های تربیتی ناکارآمد و تعامل نامناسب والد-کودک به ایجاد مشکلات ارتباطی و در نهایت آسیب‌پذیری کودکان در برابر اختلالات اضطرابی، مشکلات رفتاری، آسیب‌های روان‌شناختی منجر خواهد شد[26]. از آنجایی که والدین زمان زیادی را با فرزندان می‌گذرانند، استفاده از شیوه تربیتی مقتدرانه و آگاهی از شیوه‌های تغییر و اصلاح رفتار و نیز همسوسازی انتظارات والدین با سطح رشد و توانایی‌های کودکان در پیشرفت و بهبود رفتار فرزندان و تعاملات والد-کودک نقش مهمی بر عهده دارد.

سومین یافته پژوهش حاضر به مضمون فراگیر تاب‌آوری در افراد خانواده اشاره دارد. تاب‌آوری با مفاهیم کاهش تنش، استفاده از راهکارهای حل تعارض سازگارانه، انعطاف‌پذیری، حفظ روابط مثبت به هنگام مواجهه با موقعیت‌های دشوار و همچنین عملکرد شایسته مرتبط است. والدینی که رفتار خصمانه و خسونت‌آمیز دارند، رفتارهای ناسازگارانه همراه با تنش در کودکان خود ایجاد می‌کنند؛ زیرا آنان همیشه درگیر تعاملات نامطلوب هستند و ممکن است که کودکان، خصومت و پرخاشگری را به‌عنوان راه‌های موثر برای حل‌وفصل اختلافات تلقی کنند. این امر موجب می‌شود تا کودکان در آینده روابط خصمانه با همسالان و معلمان خود انجام دهند. از آنجایی که افزایش تاب‌آوری در برخورد با مشکلات کودکان، باعث کاهش تنیدگی و فشار روانی در خانواده و روابط آنان می‌شود، بهبود روابط والدین و فرزندان منجر به کاهش تعارض، انعطاف‌پذیری رفتاری-شناختی، بهبود علایم اختلالات رفتاری کودکان از قبیل نافرمانی مقابله‌ای و نیز کاهش علایم اختلالات روان‌شناختی والدین می‌شود. کیفیت مطلوب در تعاملات والد-کودک، موجب افزایش رفتارهای موافق اجتماعی از جمله انطباق قاطعانه و کاهش استرس و تنیدگی والدین است. در تعاملات مثبت والد-کودک، توجه به نحوه برقراری ارتباط، نگرش نسبت به کودکان و ایجاد جوی عاطفی از اهمیت ویژه برخوردار است[17]؛ بنابراین افزایش تعاملات مثبت و مهارت حل تعارض در کاهش مشکلات رفتاری-هیجانی، کاهش اضطراب و افسردگی و برداشت‌های مثبت کودکان از خود نیز موثر است.

چهارمین یافته این پژوهش مضمون تنوع محیطی است که والدین می‌توانند با ایجاد فضای متنوع و شاد و انجام بازی‌های مشارکتی با کودک بر کیفیت تعاملات خود بیفزایند. از آنجایی که مهارت‌های شناختی، توانایی‌های کلامی، مهارت‌های اجتماعی و حرکتی مبانی یادگیری هستند، در طول دوره پیش از دبستان به سرعت دگرگون

نتیجه‌گیری

تعاملات والد-کودک یکی از عوامل مهم در شکل‌گیری شخصیت و ارزش‌های فکری در کودکان است که نقش مهمی در تعیین سرنوشت و زندگی آینده فرد دارد. از آنجایی که دوران کودکی از مهم‌ترین مراحل رشد روانی-اجتماعی هر کودکی محسوب می‌شود، کیفیت تعامل والد-کودک بر نحوه برقراری ارتباط، نگرش نسبت به کودکان و ایجاد جو عاطفی توسط والدین تأکید دارد. در واقع تعاملات مثبت، زمینه‌ساز الگوبرداری از رفتارهای مثبت والدین، فراگیری مهارت‌های اساسی زندگی و جهت‌دهی به رفتار کودکان است.

تشکر و قدردانی: از کلیه عزیزانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

تأییدیه اخلاقی: این پژوهش مطابق با اصول اخلاقی و با آگاهی افراد از اهداف پژوهش انجام شد.

تعارض منافع: نویسندگان در این مطالعه هیچ‌گونه تعارض منافع مانند دریافت وجه در قبال مقاله یا به‌دست‌آوردن سهم در یک سازمان، از طریق انتشار مقاله را نداشته‌اند.

سهم نویسندگان: عاطفه بهرامی (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/پژوهشگر اصلی (۴۵٪)؛ مریم فاتحی‌زاده (نویسنده دوم)، روش‌شناس (۲۰٪)؛ احمد عابدی (نویسنده سوم)، نگارنده بحث (۲۰٪)؛ محمدمسعود دبیاریان (نویسنده چهارم)، نگارنده مقدمه/نگارنده بحث (۱۵٪).

منابع مالی: این پژوهش هیچ‌گونه حامی مالی نداشته است.

منابع

- 1- Miller PH. Theories of developmental psychology. 6th edition. New York: Worth Publishers; 2016.
- 2- Maia GN, Frizzo GB, Levandowski DC. Psychofunctional symptoms in infants of young mothers: Association with maternal mental health and parental bonding. *Early Hum Dev.* 2020;141:104938.
- 3- Pekarsky R. Effect of the child directed interaction phase of parent-child interaction therapy on behavioral impulsivity in young children. *Hempstead: Hofstra University*; 2012.
- 4- Nguyen T, Banki A, Markova G, Hoehl S. Studying parent-child interaction with hyperscanning. *Prog Brain Res.* 2020;254:1-24.
- 5- Zare Bahramabadi M, Zahrakar K, Salehian Broojerdi H, Mohammadifar M. The effectiveness of relationship enhancement program on quality of parent-child relationship in mothers who are heads of household in single-parent families. *J Clin Psychol.* 2013;5(2):14-24. [Persian]
- 6- Kim W, Lee S, Kim S, Jo S, Yoo C, Hwang I, et al. Dyadic mirror: Everyday second-person live-view for empathetic reflection upon parent-child interaction. *Proceedings of the ACM on Interactive, Mobile, Wearable and Ubiquitous Technologies.* 2020;4(3):1-29.
- 7- Mei-Ju C, Chen-Hsin Y, Pin-Chen H. The beauty of character education on preschool children's parent-child relationship. *Procedia-Soc Behav Sci.* 2014;143:527-33.
- 8- Berry LS, Stoyles G, Donovan M. Postseparation parenting education in a family relationship centre: A pilot study exploring the impact on perceived parent-child relationship and acrimony. *J Fam Stud.* 2010;16(3):224-36.
- 9- Maher EJ, Marcynyszyn LA, Corwin TW, Hodnett R. Dosage matters: The relationship between participation in the nurturing parenting program for infants, toddlers, and preschoolers and subsequent child maltreatment. *Child Youth Serv Rev.* 2011;33(8):1426-34.
- 10- Golinkoff RM, Can DD, Soderstrom M, Hirsh-Pasek K. (Baby) talk to me: The social context of infant-directed speech and its effects on early language acquisition. *Curr Directions Psychol Sci.* 2015;24(5):339-44.
- 11- Roshan M, Aghayousefi A, Alipour A, Rezaee A. Effectiveness comparison of parent-child interaction therapy and mother's coping therapy on reduction of intensity of child behavior problems in 3-6 year old children. *Clinical Psychology and Personality.* 2020;14(1):111-23. [Persian]
- 12- Lalonde G, Bernier A, Beaudoin C, Gravel J, Beauchamp MH. Factors contributing to parent-child interaction quality following mild traumatic brain injury in early childhood. *J Neuropsychol.* 2020;14(1):98-120.
- 13- Moharreri F, Soltanifar A, Khalesi H, Eslami N. The evaluation of efficacy of the positive parenting for parents in order improvement of relationship with their adolescents. *Med J Mashhad Univ Med Sci.* 2012;55(2):116-23. [Persian]
- 14- Sheperis C, Sheperis D, Monceaux A, Davis RJ, Lopez B. Parent-child interaction therapy for children with special needs. *Prof Couns.* 2015;5(2):248-60.
- 15- Stright AD, Neitzel C, Sears KG, Hoke-Sinex L. Instruction begins in the home: Relations between parental instruction and children's self-regulation in the classroom. *J Educ Psychol.* 2001;93(3):456-66.
- 16- Black MM, Walker SP, Fernald LC, Andersen CT, DiGirolamo AM, Lu C, et al. Early childhood development coming of age: science through the life course. *Lancet.* 2017;389(10064):77-90.
- 17- Anderson PJ, Reidy N. Assessing executive function in preschoolers. *Neuropsychol Rev.* 2012;22(4):345-60.
- 18- Sexton TL. Functional family therapy: An evidence-based, family-focused, and systemic approach for working with adolescents and their families. In: Fiese BH, Celano M, Deater-Deckard K, Jouriles EN, Whisman MA. (Eds.). *APA handbook of contemporary family psychology: Family therapy and training.* Washington DC: American Psychological Association; 2019. pp. 171-88.
- 19- Ali Ghanavati S, Sharifi T, Ghazanfari A, Abedi MR, Taghavi A. Effectiveness of Parent-Child Interaction Educational Package on Attachment Quality of Children with Inadequate Mother-Child Interaction. *Empower Except Child.* 2019;10(2):237-49. [Persian]
- 20- León E, Steele M, Palacios J, Román M, Moreno C. Parenting adoptive children: Reflective functioning and parent-child interactions. A comparative, relational and predictive study. *Child Youth Serv Rev.* 2018;95(C):352-60.
- 21- Choi EJ, Taylor MJ, Hong SB, Kim C, Yi SH. The neural correlates of attachment security in typically developing children. *Brain Cogn.* 2018;124:47-56.
- 22- Attride-Stirling J. Thematic networks: An analytic tool for qualitative research. *Qual Res.* 2001;1(3):385-405.
- 23- Abedi Ja'fari H, Taslimi M, Faghihi A, Sheikhzade M. Thematic analysis and thematic networks: A simple and efficient method for exploring patterns embedded in qualitative data municipalities. *Strategic Manag Thought.* 2011;5(2):151-98. [Persian]

- 31- Masomi Zare M, Etemadi O, Ahmadi SA. The effectiveness of integrative group training approach (positive parenting program and behavior therapy) to improve mother child relationship. *Res Clin Psychol Couns*. 2013;2(2):117-32. [Persian]
- 32- McCabe K, Yeh M, Lau A, Argote CB, Liang J. Parent-child interactions among low-income Mexican American parents and preschoolers: Do clinic-referred families differ from nonreferred families? *Behav Ther*. 2010;41(1):82-92.
- 33- Callanan MA, Legare CH, Sobel DM, Jaeger GJ, Letourneau S, McHugh SR, et al. Exploration, explanation, and parent-child interaction in museums. *Monogr Soc Res Child Dev*. 2020;85(1):7-137.
- 34- Bagner DM, Eyberg SM. Parent-child interaction therapy for disruptive behavior in children with mental retardation: A randomized controlled trial. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2007;36(3):418-29.
- 35- Greco LA, Sorrell JT, McNeil CB. Understanding manual-based behavior therapy: Some theoretical foundations of parent-child interaction therapy. *Child Fam Behav Ther*. 2001;23(4):21-36.
- 36- Pempek TA, Lauricella AR. The effects of parent-child interaction and media use on cognitive development in infants, toddlers, and preschoolers. In: Blumberg FC, Brooks PJ, editors. *Cognitive development in digital contexts*. Cambridge: Academic Press; 2017. p. 53-74.
- 24- Burger K. Effective early childhood care and education: Successful approaches and didactic strategies for fostering child development. *Eur Early Child Educ Res J*. 2015;23(5):743-60.
- 25- Kohlhoff J, Morgan S, Briggs N, Egan R, Niec L. Parent-Child Interaction Therapy with Toddlers in a community-based setting: Improvements in parenting behavior, emotional availability, child behavior, and attachment. *Infant MentHealth J*. 2020;41(4):543-62.
- 26- Mofrad S, Abdullah R, Samah BA. Perceived parental overprotection and separation anxiety: Does specific parental rearing serve as specific risk factor. *Asian Soc Sci*. 2009;5(11):109-16.
- 27- Damodaran DK. Parent child interaction therapy (PCIT): Child well-being through an effective parenting intervention. *Asian J Nurs Res*. 2015;3(1):37-9.
- 28- Stephens MA. Gender differences in parenting styles and effects on the parent-child relationship [dissertation]. Texas: Texas State University-San Marcos; 2009.
- 29- Zhang X. Parent-child and teacher-child relationships in Chinese preschoolers: The moderating role of preschool experiences and the mediating role of social competence. *Early Child Res Q*. 2011;26(2):192-204.
- 30- Bondy EM, Mash EJ. Parenting efficacy, perceived control over caregiving failure, and mothers' reactions to preschool children's misbehavior. *Child Stud J*. 1999;29(3):157-73.